

# Trouwen

**T**rouwen in ons land kan op vele manieren. Niet zomaar op het gemeentehuis of in de kerk, maar in een raadhuis en eventueel in een kerk. Er wordt gekozen voor plaatsen die een bepaalde sfeer hebben.

De burgerlijke huwelijksvoltrekking kan plaats hebben als een betrekkelijk formele handeling, als een paraliturgische plechtigheid door een ambtenaar in toga, een cabaretje door een bevriend raadslid, een lacherige gelegenheid om foto's te maken of op nog andere wijze. Een en ander gebeurt op verzoek van het bruidspaar.

Ik ben er een aantal keren per jaar bij betrokken, omdat ik vervolgens een uur of wat later als pastor hetzelfde huwelijk inzeggen of, protestants uitgedrukt, kerkelijk bevestig.

Aldus aanhoorde ik de afgelopen jaren heel wat moraliserende praatjes over het huwelijksbootje, irrelevante beschrijvingen van het gebouw, de stijlka-  
mers en de gobelins alsmede onverteerbare onzin over wat wel of niet in het Burgerlijke Wetboek zou staan ten aanzien van de huwelijksstaat. En dan zwijg ik maar over de ambtenaar die gelukwensen aanbood aan het jonge paar dat, nu getrouwd, niet meer in zonde zou leven.



Prof.dr. E.J.J.M. Kimman

Bij minder dan de helft van burgerlijke huwelijksvoltrekkingen gaat het gezelschap vervolgens naar een kerk, waar het opnieuw wennen is. Met gedempte stem wordt er gekeuveld over van alles en nog wat, terwijl er wordt gewacht op wat er gaat gebeuren. Waarom trouwt het jonge paar eigenlijk in een kerk? Die vraag heeft de dominee, de pastor of de anderszins dienstdoende geestelijke het bruidspaar zelf al eerder voorgelegd. Het antwoord is kostbaar en wordt, niet zelden, tijdens de dienst weergegeven in een openingswoord of in de verdere verkondiging. De hoogst persoonlijke invulling in het gemeentehuis en in de kerk zijn in de plaats ge-

treten van formele handelingen die, met de plaatsen van de huwelijksluiting, hun vanzelfsprekendheid hebben verloren. Ambtenaar en pastor doen hun best het zo persoonlijk mogelijk te maken. Dit gebeurt in tegenstelling tot bijvoorbeeld de Franse burgemeester van een dorp bij

wie door de formele woorden, hem bij wet in de mond gelegd, de boerse eenvoud getranscendeerd wordt in degene die het Franse volk en de Franse rechtsgemeenschap vertegenwoordigt. Het lijkt er op dat in Nederland niet alleen alles mag of moet kunnen, zodat er in stad en dorp sprake is van een nieuw soort plattelandsge-

drag, maar dat ook de weinige gelegenheden buiten de rechtbank waar de burger concreet geconfronteerd wordt met de rechtsstaat, die gelegenheid tot objectivering en normativering plaats maakt voor iets dat sfeervol, persoonlijk en ook nog wat traditioneel is. Maar dat traditionele is erbij gehaald als een decor. De trouwplechtigheid heeft boven alles een persoonlijk karakter. Ambtenaar en dominee werken daar hard aan mee. Terwijl vele collega's en ik zelf dat zo doen, mag de vraag ook gesteld worden of dit zoeken naar een individuele uitdrukking van gemeenschapsbeleving zinvol is. In een theologische betekenis, maar ook zinvol in een maatschappelijke betekenis. Het lijkt er wel eens op dat Staat en Kerk, weliswaar gescheiden, beide op de trouwdag gereduceerd zijn tot decor. Zouden juist het huwelijk op het stadhuis en binnen de kerk niet gevierd moeten worden als verbintenissen die zin krijgen boven het geluk uit van de twee huwendes? Deze vraag kan theologisch beantwoord worden, maar het gaat mij op deze plaats om een antwoord, dat maatschappelijke relevantie heeft.

### Maatschappelijke relevantie

Ik wil de huwelijksviering zien in functie van de maatschappelijke plaats van het gezin. Waar hebben we het zo'n dag eigenlijk over? Wie zijn er aanwezig? Ik maak daar grote verschillen in mee: soms een prominente plaats voor de vrienden, soms voor de leeftijdsgenoten, dan weer voor de ouders, of voor de zakenrelaties. De plaats van handeling heeft er alles mee te maken. Steeds minder het ouderlijk huis, steeds meer een plaats bereikbaar voor degenen die op die dag belangrijk gevonden worden.

Voor de industrialisatie van West-Europa had het gezin een aantal economische, sociale, pedagogische, religieuze en andere functies, die thans door afzonderlijke instituties vervuld worden. Gebleven is de biologische functie van het gezin, namelijk de zorg voor het nageslacht. Ook die functie is onderhevig aan verandering. Niet op de laatste plaats door ideeën over de nodige gelijke kansen van man en vrouw en over de nodige zelfstandigheid van kinderen. Biologisch bekeken, brengt juist gezinsleven aanvankelijk een zeer verscheiden rol van man en vrouw met zich mee en gedurende de minderjarigheid ook ongelijkheid tussen ouders en kinderen. Later, als de kinderen zelf volwassen en uithuiszigt zijn geworden, neemt de noodzaak tot onderscheid en ongelijkheid af. De rollen kunnen worden omgedraaid en de ouder wordende ouders zijn leden van een familie, waar hun kinderen de toon kunnen aangeven en kleinkinderen zich oriënteren kunnen op de grootouders voor wat betreft het doorgeven van geloof, van waarden en van zin.

Tussen de aanvang van de industrialisatie en een ideologie rond het gezinsleven bestaat een samenhang. Het grote huishouden, waar gezinsleden, verwanten en personeelsleden bijeen woonden, kwam zowel op het platteland voor (als de aard van het bedrijf om veel werkrachten vroeg), alsook in de steden. Door de oprichting van onderwijsinstellingen ging de gewoonte verloren waarbij jonge mensen voor enige jaren bij iemand in de leer gingen en daarbij in een ander gezin werden opgenomen, waardoor een band met een derde familie ontstond. Niet zelden ontstond een huwelijk hieruit. In de negentiende eeuw krimpt de familie-cirkel

en krijgt het kerngezin, van wetgever en van de kerkelijke moraal, veel aandacht. Het gezin krimpt verder. Was het in vorige eeuwen nog heel gewoon dat ouders zorgden voor een goed graf, waar kinderen en kleinkinderen konden komen en konden bidden voor hun zielrust, onze tijd kent weinig familiale piëteit voor overleden voorouders. De aandacht is gericht op de familie zoals thans aanwezig. Door huwelijk en scheiding komen er mensen bij en gaan er weg. Naast de vriendenkring en andere netwerken krijgt het familieverband een steeds flexibelere samenstelling. Door maatschappelijke veranderingen en door wetgeving zijn economische, sociale, religieuze en straks misschien ook biologische functies uit dat gezinsverband gehaald. Leerplicht, arbeidsduur, kostwinnerschap, fiscaliteit, woningbouw, studiefinanciering, oudedagsfinanciering enzovoort hebben het huwelijk grondig beïnvloed.

Die huwelijkse staat is desondanks toch geen eenvoudige zaak. In de geschiedenis is wel eens geëxperimenteerd met een samenleving zonder huwelijksvorm. Het bleek niet te kunnen. Ons land experimenteert ook, zij het niet zo bewust. En dat is het verontrustende. Waarom zouden die brave pastores, mallotige ambtenaren en andere jolige sprekers op de huwelijksdag niet eens uit een ander vaatje kunnen gaan tappen? Een goede pastor of dominee zou er beter aan doen een huwelijksviering zo te leiden, dat de liefde en het voor-nemen van dit echtpaar een bedding vindt in de brede christelijke traditie en dat de verbintenis van deze twee gere-lateerd wordt aan het Verbond tussen God en Zijn mensen. En zo iets geldt ook voor de ambtenaar van de Burgerlijke Stand. Laat hij of zij op die

dag dit echtpaar voorhouden wat een huwelijk betekenen kan voor de samenleving. Laat die ambtenaar zich beperken tot het nut dat van dit huwelijk voor de samenleving verwacht wordt. Die zaken dus waar best wel eens op een formele manier aan herinnerd mag worden: civi-liteit, nageslacht, opvoeding van de kinderen en een sociaal-economische bijdrage. Het is goed dat kinderen wettelijke rechten hebben, dat er veel en goede opvang is voor kinderen die het niet uithouden, dat menselijk ontworichte huwelijken ontbonden kunnen worden en dat vermogensbestanddelen niet zonder meer in een huwelijkse gemeenschap gebracht worden. Maar laten we niet vergeten dat het huwelijk sinds mensenheugenis voor velen een zegen was en dat er vele rechtsbepalingen zijn, die dat gedurende vele eeuwen bevorderd hebben. Kinderen in de wereld zetten, aanleren van normen en waarden en zelfs het ondernemen van een maatschappelijk project: eeuwenlang functioneerde daar het gezin voor. En zou dat niet eens op de trouwdag gezegd moeten worden? Waar de huwelijkse staat niet uitgelegd wordt, burgerlijk en kerkelijk, daar is sprake van een samenleving die doet alsof het gezin haar hoeksteen niet hoeft te zijn.

*Prof.dr. E.J.J.M. Kimman*

*In de column geven de leden van de redactie hun persoonlijke opvattingen weer. Zij hopen daarmee een aanzet te geven voor reflectie of debat.*